

RÄTTSLIGT STÄLLNINGSTAGANDE

Återvandringsbidrag enligt förordningen(1984:890)
om bidrag till utlänningars resor från Sverige för
bosättning i annat land

RS/006/2024

Fastställelsebeslut: RA/073/2024			Version 1.0
Beslutsdatum: 2024-12-03			
Gäller för: hela myndigheten			
Gäller från och med: 2024-12-03			
Datum för revidering	Version	Avsnitt som reviderats	Beslutsbeteckning
ange datum	nummer	innehåll	XX/XXX/XXXX
ange datum	nummer	innehåll	XX/XXX/XXXX

Fakta om rättsliga ställningstaganden

Rättsliga ställningstaganden utgör Migrationsverkets uttalanden om hur en författning bör tolkas och är styrande för myndighetens medarbetare. De beslutas av chefen för rättsavdelningen.

Rättsliga ställningstaganden förs in i en särskild dokumentserie, RS-serie. Dokumentserien är gemensam för hela myndigheten. Beslut om fastställande, ändringar och upphävande av ett rättsligt ställningstagande förs in i beslutsdokumentserien för chefen för rättsavdelningen.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	3
1 Bakgrund och syfte.....	4
2 Identitet och pass	5
2.1 Identitet.....	5
2.2 Hemlandspass	5
2.3 Resehandlingar och främlingspass	6
2.3.1 Återkallelse av redan beviljade resedokument och främlingspass	7
3 Brottslighet och slagningar i misstanke- och belastningsregistret	7
4 Skulder.....	9
5 Behovsprövning	10
6 Praktiska hinder mot resan	12
7 Återkallelse av statusförklaring	12
8 Återkallelse av uppehållstillstånd	14
8.1 Anmälan om att få behålla permanent uppehållstillstånd.....	15

Sammanfattning

- Återvandringsbidrag kan beviljas även om utlänningen inte styrkt sin identitet.
- Återvandringsbidrag kan beviljas även om utlänningen inte har ett hemlandspass.
- En utlänning som avser återvändra kan ansöka om främlingspass i syfte att genomföra resan. Ett främlingspass (i första hand provisoriskt) kan beviljas om förutsättningarna för det är uppfyllda.
- Migrationsverket bör inte underlätta för en utlänning som är misstänkt eller åtalad för brott, eller som ska avtjäna ett fängelsestraff, att lämna landet. Återvandringsbidrag bör därför som regel inte beviljas under sådana omständigheter.
- Migrationsverket har dock inte författningsstöd att göra en slagning i misstanke- och belastningsregistret i ärenden om återvandringsbidrag.
- Migrationsverket bör inte heller underlätta för skuldsatta utlänningar att undgå att betala sina skulder. Återvandringsbidrag bör därför som regel inte beviljas en utlänning som har skulder till Kronofogdemyndigheten.
- En utlänning kan bara beviljas bidrag för resekostnaden om denne inte själv kan bekosta resan. Om resebidraget kan beviljas kan även övrigt bidrag beviljas, utan att någon ytterligare behovsprövning görs.
- Migrationsverket ska utreda och, om möjligt, besluta att återkalla eventuella statusförklaringar och resedokument/främlingspass innan en utlänning beviljas återvandringsbidrag.
- Ett permanent uppehållstillstånd ska som huvudregel återkallas när utlänningen lämnat landet.
- Att utlänningen till oss anmält att denne vill behålla sitt permanenta uppehållstillstånd utgör inte hinder mot att bevilja bidraget.

1 Bakgrund och syfte

Det ingår i Migrationsverkets uppdrag att pröva ansökningar från personer som vill ha stöd att återvandra, s.k. återvandringsbidrag, se 1 § förordning (2019:502) med instruktion för Migrationsverket. Sådant bidrag kan under vissa förutsättningar lämnas till en utlänning i enlighet med förordning (1984:890) om bidrag till utlänningars resor från Sverige för bosättning i annat land (fortsättningsvis förordningen). Förordningen redogör för vissa villkor som måste vara uppfyllda för att återvandringsbidrag ska kunna beviljas.

Antalet utlänningar som ansöker om återvandringsbidrag har historiskt varit låg (år 2023 lämnades 70 ansökningar in) och Migrationsverket har av regeringen i regleringsbrev fått i uppdrag att tillse att antalet personer som återvandrar ska öka.

Även andelen ansökningar om återvandringsbidrag som beviljas av Migrationsverket har varit låg. Av de ansökningar som lämnades in år 2023 beviljades en. Det har inom operativ verksamhet kommit fram att det finns flertalet problem med tillämpningen av förordningen som till stor del är orsaken till att en så låg andel av de ansökta bidragen beviljas och betalas ut. Detta har resulterat i en intern praxis som, bl.a. utifrån det fakultativa bedömningsutrymmet, ställer upp ytterligare villkor för att kunna bevilja återvandringsbidrag.

Regeringen beslutade den 26 oktober 2023 att tillsätta en utredning¹ i syfte att se över incitamentsstrukturen för frivillig återvandring. I juni 2024 presenterade utredningen sitt betänkande². Utredningen redovisar för flertalet av de tillämpningssvårigheter som Migrationsverket lyft men konstaterar samtidigt att Migrationsverket har tolkningsmarginaler³. Utredningen anser inte att det är lämpligt att lägga fram förslag som innebär instruktioner för hur Migrationsverket ska tillämpa förordningen i detaljerade frågor och föreslår istället att verket ges föreskriftsrätt avseende bidraget⁴. Vidare kommer utredningen bl.a. fram till att bidraget i framtiden bör ligga kvar på samma nivå som idag.

Efter att utredningen redovisats har regeringen i en pressträff meddelat bl.a. att man trots utredningens slutsatser avser gå fram med förslag på ett kraftigt höjt återvandringsbidrag. Frågan bereds för närvarande på Regeringskansliet.

¹ Dir. 2023:151

² Stöd till invandrares utvandring, SOU 2024:53

³ SOU 2024:53 s. 71

⁴ SOU 2024:53 s. 119

Syftet med detta rättsliga ställningstagande är att, i avvaktan på eventuell ny lagstiftning på området, reda ut de rättsliga förutsättningarna för återvandringsbidrag samt de frågeställningar som finns inom operativ verksamhet.

Ställningstagandet berör bara frågan om återvandringsbidrag och avser inte lämna styrning i angränsande frågor, t.ex. återkallelse eller passfrågor.

2 Identitet och pass

2.1 Identitet

Det finns inte någon bestämmelse i förordningen som anger att det är en förutsättning att utlänningen har styrkt sin identitet för att återvandringsbidrag ska kunna beviljas.

Utlänningar som kan komma ifråga för återvandringsbidrag är sådana som räknas upp i 2 § i förordningen. Det kan gälla personer som har permanent eller tidsbegränsat uppehållstillstånd; tillståndet måste dock ha beviljats på vissa grunder. Det rör sig om utlänningar som har fått uppehållstillstånd i Sverige och som har överförs hit med stöd av ett särskilt regeringsbeslut (punkt 1), utlänningar som har fått uppehållstillstånd i Sverige med tillämpning av 5 kap. 1 eller 6 § utlänningslagen (2005:716 [nedan UtL]) eller motsvarande äldre bestämmelser (punkt 2) eller utlänningar som har fått uppehållstillstånd i Sverige på grund av sin anknytning till en utlänning som avses i 1 eller 2 och som inte är berättigad till bidrag enligt 4 § (punkt 3). Av 4 § framgår även att bidrag under vissa förutsättningar får ges till den sökandes familjemedlemmar.

Det är alltså fråga om personer som godtagits för bosättning i landet och som sannolikt är folkbokförda i Sverige. Både beviljande av uppehållstillstånd och folkbokföring kan ha skett utan att utlänningen har styrkt sin identitet.

Om det kommer fram uppgifter som indikerar att personuppgifterna som godtagits av svenska myndigheter är felaktiga, eller att utlänningen inte är den hon eller han utger sig för att vara, finns det anledning att utreda frågan om identitet vidare. Så länge det går att säkerställa att bidraget betalas ut till rätt person kan återvandringsbidrag dock beviljas en utlänning som inte har styrkt sin identitet; detta eftersom det inte finns något krav på att utlänningen måste ha styrkt sin identitet för att få del av ett återvandringsbidrag.

2.2 Hemlandspass

Det finns inget i förordningen som föreskriver att en utlänning behöver ha ett hemlandspass för att kunna beviljas återvandringsbidrag.

I 3 § i förordningen anges dock att utlänningen ska visa att han eller hon tas emot i det land där bosättningen är avsedd att ske. Ett uppvisande av hemlandspass, som påvisar medborgarskap, kan vara ett sätt att visa att man kommer tas emot av landet. En utlänning kan dock på andra sätt visa att denne tas emot av landet dit denne vill resa. Om vi t.ex. godtagit att utlänningen är medborgare i ett visst land bör utlänningen generellt anses tas emot av medborgarskapslandet, om inte annat talar emot detta.

En utlänning behöver därför inte ha ett hemlandspass för att en ansökan om återvandringsbidrag ska kunna beviljas.

2.3 Resehandlingar och främlingspass

För att utlänningen ska kunna resa behöver denne ha en resehandling. Det åligger i första hand utlänningen att tillse att denne har handlingar som möjliggör resan. Om utlänningen inte har en resehandling bör denne som regel alltså åläggas att ansöka om ett hemlandspass för att möjliggöra resan. I de fall detta inte är möjligt kan Migrationsverket, under vissa förutsättningar, vara behjälpliga med att hjälpa utlänningen att anskaffa en provisorisk resehandling.

Om det inte är möjligt för utlänningen att införskaffa ett hemlandspass eller annan resehandling⁵ kan utlänningen upplysas om möjligheten att ansöka om ett främlingspass i syfte att möjliggöra resan. En sådan ansökan får handläggas i enlighet med gängse regler om främlingspass i UtIL och utlänningsförordningen (2006:97), nedan UtIF. Utlänningen ska alltså visa att denne inte har någon handling som gäller som pass och att denne saknar möjlighet att skaffa en sådan handling eller att det finns särskilda skäl för att utfärda ett främlingspass (2 kap. 1 a § UtIL).

Ett främlingspass ska enligt 2 kap. 1 c § UtIL återkallas om utlänningen ska resa till sitt hemland. Bestämmelsen är obligatorisk, dvs. passet ska återkallas (enligt andra stycket behöver återkallelse dock inte ske om det finns särskilda skäl). Om utlänningen avser flytta till sitt hemland bör Migrationsverket därför inte utfärda ett vanligt främlingspass. Däremot kan ett provisoriskt främlingspass, giltigt för en resa, utfärdas i syfte att kunna genomföra resan (2 kap. 14 § UtIF). Någon anteckning i passet som begränsar dess giltighetsområde på så sätt att utlänningen inte får resa till hemlandet ska då inte införas i passet; detta oaktat om utlänningen fått sitt uppehållstillstånd på grund av ett skyddsbehov (2 kap. 13 § UtIF).

⁵ Om det t.ex. är fråga om länder vars pass inte godtas för resor, se MIGRFS 2024:01 samt den förteckning som upprättats genom Europaparlamentets och rådets beslut nr 1105/2011/EU av den 25 oktober 2011 om förteckningen över resehandlingar som möjliggör passage av de yttre gränserna och i vilka en visering kan införas samt om införandet av en mekanism för upprättandet av denna förteckning. För tillgång till förteckningen: <https://www.consilium.europa.eu/prado/SV/prado-recognised-documents.html>

Även i fall då utlänningen avser flytta till ett annat land än sitt hemland kan det vara olämpligt att utfärda ett vanligt främlingspass. Detta eftersom främlingspass är en passhandling som är avsedd för personer som är bosatta i Sverige. En bedömning i det enskilda fallet får göras. Bedöms resan kunna genomföras med ett provisoriskt främlingspass ska ett sådant utfärdas i första hand. Om så inte är fallet kan främlingspassets giltighetstid begränsas så att passet slutar att gälla kort efter att utlänningen anlänt till destinationen.

Resedokument är en resehandling som är förbehållen flyktingar (4 kap. 4 § UtIL och 2 kap. 7 § UtIF). En flykting som avser återvändra bör i de flesta fall anses ha upphört att vara flykting (se nedan under rubriken *Återkallelse av statusförklaring*). Migrationsverket bör därför inte utfärda resedokument i syfte att en utlänning ska återvändra. Istället kan provisoriskt främlingspass övervägas (se ovan).

2.3.1 Återkallelse av redan beviljade resedokument och främlingspass

Som redan nämnts kommer en flykting som avser återvändra i de flesta fall anses ha upphört att vara flykting (se nedan under rubriken *Återkallelse av statusförklaring*). Vid sådana förhållanden ska ett redan beviljat resedokument återkallas (4 kap. 4 § andra stycket UtIL).

Även då det är fråga om en alternativt skyddsbehövande som har ett redan beviljat främlingspass ska detta som huvudregel återkallas om grund för det finns i 2 kap. 1 c § UtIL. Enligt nämnda bestämmelse ska ett främlingspass återkallas om innehavaren ska resa till sitt hemland, om inte särskilda skäl talar emot det. Eftersom resan till hemlandet typiskt sett kan ske med ett provisoriskt främlingspass kommer det som regel inte att finnas något fortsatt behov av det befintliga främlingspasset. Främlingspass ska även återkallas om den sökande har erhållit ett giltigt hemlandspass.

3 Brottslighet och slagningar i misstanke- och belastningsregistret

Det finns inte någon bestämmelse i förordningen som reglerar att konstaterad eller misstänkt brottslighet ska beaktas vid en ansökan om återvandringsbidrag.

Av 12 kap. 9 § UtIL framgår att ett beslut om utvisning inte får verkställas om utlänningen ska avtjäna ett fängelsestraff eller om åtal väckts mot utlänningen. En utlänning som kan komma ifråga för återvandringsbidrag omfattas inte av något avlägsnandebeslut och därmed inte heller verkställighetsförbudet i nämnda bestämmelse.

Det är dock rimligt att Migrationsverket inte bidrar till att utlänningar som åtalats eller som ska avtjäna ett fängelsestraff kan lämna landet. På samma sätt är det befogat att verket inte underlättar för utlänningar som är misstänkta för brott att lämna landet och på så sätt undkomma eventuell lagföring.

Eventuell konstaterad eller misstänkt brottslighet bedöms således ha betydelse i ett ärende om återvändringsbidrag.

Generellt gäller i ärendehandläggningen att Migrationsverket kan göra slagningar i misstanke- och belastningsregistret om det finns behov av en sådan slagning. Migrationsverkets rätt att ta del av uppgifter i misstanke och belastningsregister regleras dock i lag (1998:621) om misstankeregister, förordning (1999:1135) om misstankeregister, lag (1998:620) om belastningsregister och förordning (1999:1134) om belastningsregister. Av 3 § punkt 8 i förordningen om misstankeregistret och 10 § punkt 14 i förordningen om belastningsregistret framgår att Migrationsverket har rätt att få ut fullständiga uppgifter ur registren, men bara i ärenden enligt utlänningslagen, lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap eller lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlänningar.

Migrationsverket har alltså inte författningsstöd för att inhämta uppgifter ur misstanke- och belastningsregistret i ärenden om återvändringsbidrag.

Om Migrationsverket på andra sätt än genom en slagning i misstanke- och belastningsregistret inom ramen för handläggningen av återvändringsbidraget får vetskap om att en utlänning är misstänkt eller åtalad för brott, eller ska avtjäna ett fängelsestraff, ska detta utredas och vägas in i bedömningen av om ett återvändringsbidrag ska beviljas. Det kan t.ex. röra sig om att slagningar gjorts i andra ärenden⁶ eller att vi på annat sätt får vetskap om eventuell brottslighet (genom t.ex. tips eller underrättelser från andra myndigheter).

Migrationsverket bör inte motarbeta andra svenska myndigheter och inte heller underlätta för en utlänning som är misstänkt eller åtalad för brott, eller som ska avtjäna ett fängelsestraff, att lämna landet. Ett återvändringsbidrag bör därför som regel inte beviljas i dessa fall.

⁶ Observera att uppgifter i misstankeregistret i undantagsfall kan omfattas av sekretess enligt bestämmelsen om förundersökningssekretess i 18 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Innan en sådan uppgift lämnas ut behöver det säkerställas att utlämnande får ske. Detta kan ske genom kontakt med t.ex. förundersökningsledare på Polismyndigheten eller Åklagarmyndigheten.

4 Skulder

Av 5 § punkt 1 i förordningen med instruktion för Migrationsverket framgår bl.a. att myndigheten ska vidta åtgärder för att motverka missbruk av regler, felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. På samma sätt som Migrationsverket inte bör underlätta för en utlänning som misstänks eller åtalats för brott, eller som ska avtjäna ett fängelsestraff i Sverige, att lämna landet bör verket inte heller bidra till att skuldsätta utlänningar kan undgå att betala sina skulder.

Det är dock inte rimligt att Migrationsverket, inom ramen för en ansökan om återvändningsbidrag, ska utreda och beakta samtliga skuldförhållanden; detta oaktat om det rör sig om privaträttsliga fordringar eller skulder till det allmänna.

Om en enskild individ inte betalar sina skulder kan borgenären (t.ex. myndigheter, kommuner, företag eller privatpersoner) vända sig till Kronofogdemyndigheten, som är den myndighet i Sverige som har i uppdrag att se till att den som har rätt att få betalt får det.

Enligt förordning (2016:1333) med instruktion för Kronofogdemyndigheten är myndighetens huvudsakliga uppgifter indrivning, verkställighet, betalningsföreläggande och handräckning, skuldsanering samt tillsyn i konkurs och tillsyn över rekonstruktörer (1 §). Kronofogdemyndigheten ska verka för att en god betalningsvilja upprätthålls i samhället och att överskuldsättning motverkas (2 §). I uppdraget ingår att bidra till att säkerställa finansieringen av den offentliga sektorn, bidra till ett väl fungerande samhälle för medborgare och näringsliv samt motverka brottslighet⁷.

Eftersom samtliga skulder i samhället som förblir obetalda, oaktat borgenär, potentiellt kommer att hanteras av Kronofogdemyndigheten bör det vara tillräckligt att Migrationsverket inom ramen för handläggningen av ett ärende om återvändningsbidrag säkerställer att den sökande inte har skulder till Kronofogdemyndigheten.

Om en utlänning har skulder till Kronofogdemyndigheten bör Migrationsverket inte agera på ett sådant sätt som motverkar Kronofogdemyndighetens uppdrag.

Kronofogdemyndigheten får begära handräckning utomlands av en del offentligrättsliga fordringar, t.ex. skatter, tullar, socialavgifter och återkrav på socialförsäkringsförmåner. Vidare kan Kronofogdemyndigheten begära verkställighet utomlands av vissa straffrättsliga fordringar.

⁷ Kronofogdemyndigheten. Uppdrag och värdegrund.
<https://kronofogden.se/om-kronofogden/uppdrag-och-vardegrund>

Denna verkställighet grundas på EU-rätt och internationella överenskommelser och avser främst böter och förverkande. Kronofogdemyndigheten har däremot ingen behörighet att ansöka om verkställighet utomlands av privaträttsliga fordringar⁸.

Det finns således svårigheter för Kronofogdemyndigheten att driva in skulder från utomlands bosatta och i de fall detta alls är möjligt är förfarandet beroende av internationella överenskommelser. Mot bakgrund av att återvandring ofta torde vara aktuellt till länder där sådana överenskommelser saknas finns det en överhängande risk att skulderna förblir obetalda för all framtid om en utlänning lämnar Sverige.

Det finns därutöver en risk att ett bidrag som utbetalas av Migrationsverket i syfte att detta ska användas för återvandring kan komma att utmätas om detta inte hålls avskilt (5 kap. 6 § utsökningsbalken).

Den huvudsakliga inställningen bör således vara att personer som har skulder till Kronofogdemyndigheten inte ska beviljas återvandringsbidrag.

För det fall det är klarlagt att det rör sig om ett land där internationella överenskommelser finns, och där Kronofogdemyndigheten således har goda möjligheter att driva in skulden, kan undantag från denna huvudregel göras.

5 Behovsprövning

Av 3 § i förordningen anges att bidrag endast får lämnas om utlänningen saknar medel att själv bekosta resan. Av 5 § framgår att bidrag får lämnas för skäliga resekostnader. Utöver bidrag för resekostnader får bidrag ges om högst 10 000 kronor för varje vuxen person och 5 000 kronor för varje barn under 18 år; sammanlagt dock högst 40 000 kronor per familj (nedan kallat övrigt bidrag).

Bidragets storlek medför t.ex. att kravet på att sakna medel för att betala resan kan vara uppfyllt den 24:e varje månad, men inte dagen efter då lön eller andra medel kommit in på kontot. För höginkomsttagare bör det som regel därför inte finnas något behov av återvandringsbidrag, eftersom summan som bidraget motsvarar redan kan rymmas inom deras budget. En behovsprövning bör därför rimligen utgå från en etablerad ekonomisk referensram.

⁸ Se bl.a. avsnitt 2.6 i Kronofogdemyndighetens handbok:
<https://kronofogden.se/download/18.79702eca18dd56867f02cee/1712743617724/Handbok-Utmatning.pdf>

Bl.a. med hänsyn till bidragets ringa omfattning bör det dock inte ställas alltför stora krav på Migrationsverkets utredningsskyldighet; processen med prövning av ansökningar av återvandringsbidrag bör vara en förenklad och resurseffektiv process, och behovsprövningen bör därför inte innefatta en alltför genomgående kontroll av den enskilde individens finanser.

Problematiken med behovsprövning uppmärksammas i utredningen⁹:

”Det nuvarande bidraget förefaller också ha utgjort en god illustration av just hur svårt [sic] behovsprövning kan vara. Migrationsverket har inte hittat någon form för effektiv och rättssäker prövning, och gör i realiteten inte mycket prövning. Vilket är lätt att förstå. När en flygbiljett inte behöver kosta mer än motsvarande ett månatligt ekonomiskt bistånd, är det nog i många fall svårt att ens konceptuellt definiera vad det betyder att ”sakna medel att bekosta resan” – som enligt förordningen ska vara kriteriet för att kunna få bidrag. Många människor bör kunna anses pendla mellan att inte uppfylla det kriteriet i början och att uppfylla det i slutet av varje månad.”

Utredningen föreslår mot denna bakgrund att behovsprövningen ska tas bort.¹⁰

Kravet på behovsprövning finns dock alltså i förordningen och ska därmed tillämpas när en ansökan om återvandringsbidrag prövas.

Det finns inget i förordningen som anger att den sökande inte får ha inkomst; det är istället fråga om en behovsprövning där den enskildes tillgångar får vägas mot resekostnaden.

Behovsprövningen är endast kopplad till kostnaden för resan och det är oklart om denna omfattar även det övriga bidraget och hur behovsprövningen i så fall ska genomföras. Som konstaterats ovan bör verkets prövning av återvandringsbidrag vara förenklad och resurseffektiv. Vidare är det fråga om ett beloppsmässigt så lågt bidrag att det är svårt att genomföra en meningsfull behovsprövning. Migrationsverket bedömer därför att det inte kan krävas någon ytterligare behovsprövning i förhållande till det övriga bidraget utan att detta bidrag kan beviljas om reseedbidraget beviljas.

Så som anförts ovan bedömer Migrationsverket att det inte kan ställas alltför höga krav på utredningen av den inkomst som den enskilde har för att komma ifråga för reseedbidraget. Vad gäller utredningsskyldigheten kan en parallell dras till t.ex. den behovsprövning som görs vid beslutande om utbetalning av försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen (2001:453). Det ekonomiska biståndet utgår i de bedömningarna efter en individuell behovsprövning. Beräkningen görs utifrån en riksnorm som beslutas av regeringen inför varje nytt kalenderår. Utöver riksnormen tas även faktiska levnadskostnader med i underlaget.

⁹ SOU 2024:53 s. 109

¹⁰ SOU 2024:53 s. 108 f. och 139

I bedömningen ska även familjeförhållanden tas med, t.ex. om sökanden är gift och/eller har barn¹¹.

Det bör vara tillräckligt att Migrationsverket begär in inkomst- och utgiftsuppgifter från den sökande i form av t.ex. lönespecifikationer, inkomstdeklaration och hyreskontrakt samt ber utlänningen redogöra för sina utgifter.

Om det finns oklarheter rörande den enskildes ekonomiska situation, eller om det av andra skäl finns behov av det, kan utlänningen ombes komplettera sin ansökan och inkomma med ytterligare underlag. Det kan sedan göras en uträkning av utlänningens samlade ekonomiska situation (om ansökan avser en familj får en bedömning göras av familjens samlade ekonomiska situation).

Det får därefter göras en bedömning av om utlänningen saknar medel, eller om denne helt eller delvis kan bekosta resan.

Om det aktuella biljettpriset ryms inom utlänningens budget (dvs. utlänningen har medel att själv betala biljetten) ska bidrag för resekostnaden inte beviljas. Om utlänningen inte kan bekosta resan kan resebidraget beviljas för hela resekostnaden. Om utlänningen delvis kan bekosta resan kan resebidrag beviljas för den del där medel saknas. Om resebidraget (helt eller delvis) kan beviljas kan även det övriga bidraget beviljas utan att någon ytterligare behovsprövning görs.

6 Praktiska hinder mot resan

Det finns vissa länder dit Migrationsverket saknar möjligheter att boka flygbiljetter. Om utlänningen anger att denne själv kan besörja resan från ett transitland till slutdestination finns det inga rättsliga hinder mot att Migrationsverket bokar en biljett till ett närliggande tredjeland utifrån utlänningens önskemål.

7 Återkallelse av statusförklaring

Förordningen innehåller inga regleringar avseende återkallelse av statusförklaringar i förhållande till återvändningsbidrag. När en ansökan om återvändningsbidrag kommer in till Migrationsverket torde det vara vanligt förekommande att utlänningen inte längre är skyddsbehövande och att statusförklaringen därför ska återkallas.

¹¹ Se Socialstyrelsens hemsida: www.socialstyrelsen.se

Om en ansökan om återvandringsbidrag avser en utlänning som fått uppehållstillstånd i Sverige på grund av skyddsbehov ska Migrationsverket därför utreda om statusförklaringen ska återkallas.

Syftet med en statusförklaring i Sverige är att ge utlänningen skydd här. Om utlänningen avser lämna Sverige bör utlänningen således inte längre ha en svensk statusförklaring.

När Migrationsverket ska återkalla en statusförklaring gäller kommuniseringsplikten i 13 kap. 9 a § UtL, där det anges att Migrationsverket ska underrätta utlänningen när ett ärende om återkallelse av statusförklaring initieras. Vidare får ett beslut att återkalla en statusförklaring inte meddelas utan att utlänningen har fått tillfälle att yttra sig.

Om utlänningen redan lämnat landet kan det skapa svårigheter för Migrationsverket att kommunicera med utlänningen. Om en statusförklaring ska återkallas bör således frågan om återkallelse hanteras innan återvandringsbidraget beviljas och utlänningen lämnar landet.

Utlänningen ska upplysas om att Migrationsverket initierat ett ärende om återkallelse, samt få möjlighet att yttra sig i denna del. Om beslut om återkallelse meddelas ska utlänningen delges beslutet.

Observera att det, även i fall då ett återvandringsbidrag inte kommer att beviljas, kan finnas anledning att utreda om en statusförklaring bör återkallas.

Observera även att det av avsnitt 2.3.1 framgår att beviljade främlingspass och resedokument ska återkallas.

Regler om återkallelse finns i 4 kap. UtL. I många fall när det gäller återvandring bör de s.k. upphörandeklausulerna kunna tillämpas för att återkalla en statusförklaring (4 kap. 5 och 5 a §§ UtL).

För vidare rättslig styrning avseende återkallelse av statusförklaringar, se Migrationsverkets rättsliga ställningstagande angående förutsättningarna för att återkalla en skyddsstatusförklaring¹².

I undantagsfall kan en situation förekomma där det inte är möjligt att återkalla statusförklaringen, t.ex. för att utlänningen avser flytta till ett annat land än sitt hemland. Det finns i sådana fall inga rättsliga hinder mot att bevilja ett återvandringsbidrag.

¹² RS/054/2021. Lifos dokumentnr. 47878.

<https://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=47878>

8 Återkallelse av uppehållstillstånd

Förordningen innehåller inga regleringar avseende återkallelse av uppehållstillstånd i förhållande till återvändningsbidrag. Syftet med återvändningsbidraget är dock att utlänningen ska lämna Sverige och flytta till ett annat land.

Regler om återkallelse av uppehållstillstånd för den grupp som omfattas av förordningen finns i 7 kap. UtL. Den grund som torde vara vanligast förekommande i denna ärendekategori är 7 kap. 7 § UtL, där det framgår att ett permanent uppehållstillstånd ska återkallas för en utlänning som inte längre är bosatt i Sverige. Någon motsvarighet för tidsbegränsade uppehållstillstånd finns inte i utlänningslagen. Regleringen i 7 kap. 7 § UtL är obligatorisk, dvs. tillståndet *ska* återkallas.

För att ett permanent uppehållstillstånd ska kunna återkallas enligt 7 kap. 7 § UtL krävs att utlänningens bosättning i landet *har upphört*. Det är alltså inte tillräckligt att utlänningen har för avsikt att avsluta bosättningen. Det är därmed inte möjligt att återkalla tillståndet på nämnda grund i samband med ansökan om återvändningsbidrag.

Så fort utlänningen har lämnat landet har dock bosättningen här upphört. Ett ärende om återkallelse av det permanenta uppehållstillståndet ska därför som regel läggas upp i samband med ansökan om återvändningsbidrag (se dock även avsnitt 8.1 nedan). Utlänningen bör informeras om att uppehållstillståndet kommer att återkallas när denna lämnat landet, samt att kungörelsedelgivning kan komma att användas i ärendet¹³.

Migrationsverket bör, i samband med att utlänningen lämnat Sverige, göra en kontroll av uppgifter i folkbokföringen genom slagning i Migrationsverkets system Sinus. Om utlänningen alltså är folkbokförd men inte registrerats som utvandrad bör Migrationsverket meddela Skatteverket att personen flyttat från Sverige. Migrationsverket behöver dock inte invänta Skatteverkets besked i folkbokföringsfrågan, utan beslut om återkallelse kan meddelas när utlänningen flyttat från Sverige (detta förutsatt att utlänningen inte anmält enligt 7 kap. 7 § UtL att denne vill behålla sitt permanenta uppehållstillstånd, se nedan avsnitt 8.1).

Har utlänningen ett tidsbegränsat tillstånd kommer detta så småningom att löpa ut. En spärr bör läggas i ärendet för att tydliggöra att utlänningen beviljats återvändningsbidrag.

¹³ Se vidare Migrationsverkets rättsutredning 2020-09-28 Fråga om förutsättningar för kungörelsedelgivning av beslut i vissa ärenden om återkallelse av permanent uppehållstillstånd p.g.a. upphörd bosättning, Dnr: 1.3.4-2020-26172

Observera att det i samband med att ett återvandringsbidrag beviljas kan finnas anledning för Migrationsverket att informera även andra myndigheter, så som Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten. Detta antingen för att det finns en uppgiftsskyldighet gentemot vissa myndigheter¹⁴ eller för att det föreligger särskilda skäl enligt 7 kap 15 a § andra stycket UtIF.

8.1 Anmälan om att få behålla permanent uppehållstillstånd

Av 7 kap. 7 § UtIF framgår att en utlänning kan anmäla till Migrationsverket att han eller hon vill ha sitt permanenta uppehållstillstånd kvar trots att bosättningen upphör. Om så sker får uppehållstillståndet återkallas som tidigast när två år har förflutit efter det att bosättningen här i landet upphörde.

Syftet med återvandringsbidraget är att utlänningen ska lämna Sverige och flytta till det andra landet permanent. Det framgår bl.a. av formuleringen i förordningens 1 §, där det anges att bidrag får ges till utlänningar som önskar lämna Sverige och *bosätta sig* i ett annat land. Vidare anges att bidraget endast får ges *en gång* till samma person, vilket ytterligare talar för att det ska vara fråga om en permanent flytt.

Dessa omständigheter har sammantaget lett till att Migrationsverket avslagit ansökningar om återvandringsbidrag när utlänningen samtidigt anmält att denne vill ha kvar sitt uppehållstillstånd. Detta eftersom anmälan är en indikation på att utlänningen inte har för avsikt att bosätta sig permanent i det andra landet. Enligt den tolkning som verket har gjort finns det alltså inte någon ”ångerrätt”; om det inte finns en avsikt att flytta permanent bör ett bidrag inte betalas ut. Bedömningen har gjorts inom ramen för det fakultativa utrymmet i 1 § förordningen, dvs. att Migrationsverket *får* bevilja bidrag.

Betänkandet (SOU 2024:53) har fångat upp denna problematik, men är inte av samma åsikt som Migrationsverket. Mot bakgrund av den tolkning verket gjort föreslår utredningen ändringar i bl.a. 2 § i förordningen och 7 kap. 7 § UtIF där det tydliggörs att en anmälan att behålla sitt uppehållstillstånd inte ska utgöra ett hinder mot att bevilja återvandringsbidrag¹⁵:

”Utredningen anser därför att möjligheten att initialt ångra sin utvandring bör värnas, både för de som tar emot bidrag för sin utvandring och de som inte gör det. De föreslagna ändringarna i 7 kap. 7 § första stycket [sic] utlänningslagen och förordningens 2 § syftar till att uppnå detta. Utredningens bedömning är att rätten att anmäla att man vill ha sitt permanenta uppehållstillstånd kvar i två år, redan i rådande situation ska tillkomma också den som har tagit emot bidrag till sin utflyttning – och att nyttjande av rätten samtidigt inte ska stå i vägen för att ansökan om bidrag beviljas. Migrationsverket har dock gjort andra tolkningar än utredningens, vilket visar att andra tolkningar är möjliga, och därför föreslås dessa förtydliganden”.

¹⁴ Se t.ex. Lag (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet.

¹⁵ SOU 2024:53 s. 115

Som konstaterats ovan är syftet med återvandringsbidrag att utlänningen ska flytta från landet. Det kan argumenteras för att en utlänning som samtidigt anmäler att denne vill behålla sitt permanenta uppehållstillstånd inte kan anses ha en tydlig avsikt att flytta från Sverige. Det finns i dagsläget inte heller någon möjlighet för Migrationsverket att återkräva återvandringsbidraget för någon som väljer att återvända till Sverige efter att ett bidrag betalats ut.

Å andra sidan finns det inte något i förordningen som hindrar att ett återvandringsbidrag beviljas till en utlänning som anmäler att denna vill behålla sitt permanenta uppehållstillstånd. Några uttryckliga rättsliga hinder för att bevilja ett bidrag i denna situation föreligger därmed inte. Så som nämnts ovan har utredningen landat i att det finns, och bör finnas, en ”ångerrätt”. Att en sådan ”ångerrätt” finns kan bidra till att fler utlänningar vågar ta steget att ansöka om bidrag i syfte att flytta till ett annat land.

Av 7 kap. 7 § UtIL framgår även att anmälan kan göras av en utlänning som vill ha kvar sitt permanenta uppehållstillstånd trots att *bosättningen upphör*. Det är alltså, även om en sådan anmälan görs, alltså fråga om utlänningar som avser att avsluta sin bosättning i Sverige.

Det kan dessutom konstateras att det av 4 kap. 23 a § UtIF framgår att en anmälan om att få behålla sitt permanenta uppehållstillstånd enligt 7 kap 7 § UtIL ska göras senast en vecka innan utlänningen reser ut från Sverige. Det finns inget som hindrar att en utlänning som redan beviljats bidraget därefter lämnar in en anmälan enligt 7 kap. 7 § UtIL, så länge detta görs senast en vecka innan avresa.

Dessa omständigheter talar sammantaget för att det bör vara möjligt att bevilja ett återvandringsbidrag även om utlänningen anmäler att denne vill behålla sitt permanenta uppehållstillstånd enligt 7 kap. 7 § UtIL.